

Kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego Publicznego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Warszawskiego

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr. Pawła Łyczaka
pt. *Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego*
implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych,
przygotowaną pod opieką naukową Pana Prof. dr. hab. Jerzego Jaskierni

1. Uwagi wstępne

Pismem Przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Pana dr. hab. Andrzeja Adamczyka, prof. UJK, z dnia 16 października 2025 r. (PNP.6110.21.2025), którym zostałem poinformowany, iż uchwałą Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 29 września 2025 r. wyznaczono mnie na recenzenta w postępowaniu doktorskim mgr. Pawła Łyczaka. Jednocześnie otrzymałem rozprawę doktorską pt. *Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych*, przygotowaną pod opieką naukową Pana Prof. dr. hab. Jerzego Jaskierni. Postępowanie prowadzone jest w dziedzinie nauki społeczne w dyscyplinie nauki prawne.

Biorąc powyższe pod uwagę, działając na podstawie art. 190 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r., poz. 1571 z późn. zm.), przedstawiam niniejszym ocenę ww. rozprawy, dokonaną w kontekście spełniania lub nie warunków, o których mowa w ww. ustawie, w szczególności w jej art. 187.

2. Określenie trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego

Podjęty w rozprawie doktorskiej problem badawczy jest ze wszech miar oryginalny. Zarówno w literaturze polskiej, jak i zagranicznej, problematyka ubezpieczeń, od dłuższego czasu spotyka się z żywym zainteresowaniem.

Mimo, wydawałoby się dość dużego zainteresowania ubezpieczeniami w Polsce, wciąż występuje zjawisko niedoubezpieczenia. Polski rynek ubezpieczeniowy, zwłaszcza w zakresie ubezpieczeń na życie, jest znacznie mniej rozwinięty w porównaniu, przykładowo, z państwami Europy Zachodniej¹. Biorąc powyższe pod uwagę, należy stwierdzić z dużą pewnością, że wybrany przez Doktoranta problem badawczy jest nader aktualny.

Należy także podkreślić, iż podjęta przez Doktoranta problematyka wykracza poza obszar nauk prawnych, stanowiąc obszar zainteresowania także innych dyscyplin, tj. ekonomii i finansów oraz nauk o zarządzaniu i jakości, co znalazło odpowiednie odzwierciedlenie w treści ocenianej pracy. Interdyscyplinarny charakter pracy z pewnością stanowi wartość dodaną rozprawy. Należy przy tym podkreślić, że to materia nauk prawnych stanowi jej ośnowę.

Konkludując ten wątek, Doktorant postawił istotny, oryginalny i bardzo aktualny problem badawczy oraz dokonał trafnego wyboru tematu rozprawy.

3. Ocena poprawności i kompletności hipotezy oraz celów badawczych

We wstępie Doktorant przedstawił cel pracy, a mianowicie „zidentyfikowanie luk i niejasności w polskim ustawodawstwie, których nie dostrzeżono w procesie dostosowania prawa polskiego do standardów unijnych” (s. 12). Zgłębienie wybranego tematu było możliwe nie tylko z perspektywy teoretycznej, ale także praktycznej. Zrealizowanie tak szeroko zakreślonego założenia było możliwe m.in. dzięki wieloletniemu doświadczeniu zawodowemu Pana mgr. Pawła Łyczaka w zakresie ubezpieczeń.

Wśród hipotez badawczych Doktorant przedstawił sześć zasadniczych myśli przewodnich pracy, tj.: (1) możliwe jest pełne zunifikowanie przepisów prawa w zakresie ubezpieczeń, tak, aby w niedalekiej przyszłości stworzony został jednolity, europejski system; (2) regulacje prawne Unii Europejskiej w obszarze rynku ubezpieczeniowego i ich implementacja w państwach członkowskich, przyniosły *per saldo* pozytywne konsekwencje dla funkcjonowania rynku ubezpieczeniowego w państwach członkowskich UE; (3) nadzór nad

¹ Rynek ubezpieczeń na życie w Polsce rozwija się powoli, ale stabilnie, Polska Izba Ubezpieczeń, 4.02.2025, <https://piu.org.pl/rynek-ubezpieczen-na-zycie-w-polsce-rozwija-sie-powoli-ale-stabilnie/> (dostęp: 7.11.2025).

instytucjami ubezpieczeniowymi w Unii Europejskiej jest wystarczający z punktu widzenia potrzeb rozwoju prawnego i technologicznego; (4) proces implementacji Dyrektywy dotyczącej dystrybucji ubezpieczeń (dalej: IDD) w Polsce, związany z wdrażaniem europejskich standardów do lokalnego systemu prawnego, przyczynił się do usprawnienia działalności rynku ubezpieczeniowego oraz spełnia oczekiwania dotyczące ochrony konsumenta; (5) firmy ubezpieczeniowe w Polsce dostosowały swoje operacje i procesy wewnętrzne do nowych wymogów IDD; (6) wdrożenie IDD wpłynęło pozytywnie na dynamikę konkurencji oraz innowacyjności na rynku ubezpieczeniowym w Polsce (s. 19-20).

W trakcie badań Doktorant opierał się na czterech metodach badawczych, a mianowicie: metodzie prawno-dogmatycznej, metodzie prawnoporównawczej, metodzie historycznej oraz metodzie badań ankietowych. Niewątpliwie, kluczowe znaczenie miała metoda prawnodogmatyczna, za pomocą której Autor poddał analizie akty prawne wydawane przez instytucje Unii Europejskiej, które mają fundamentalne znaczenie dla harmonizacji przepisów w całym obszarze europejskim.

4. Ocena poprawności struktury rozprawy

Recenzowana rozprawa liczy 248 stron, w tym sama bibliografia zajmuje 39 stron. Praca składa się z czterech rozdziałów, wstępu, wniosków końcowych oraz niezbędnych spisów. Konstrukcję rozprawy oceniam jako prawidłową. Doktorant rozpoczyna wywód od zagadnień ogólnych, zmierzając ku zagadnieniom coraz bardziej szczegółowym, umiejętnie łącząc różne części pracy logicznym związkiem myślowym.

Autor konsekwentnie odzwierciedlił w treści rozprawy jej tytuł – *Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych*. Każdemu z elementów składowych tytułu rozprawy doktorskiej poświęcono – w sposób szczegółowy – uwagę w odrębnych rozdziałach lub podrozdziałach, z zachowaniem odpowiedniej kolejności i proporcji. Wywody Doktoranta zostały zatem przedstawione z zachowaniem przejrzystości i ładu.

5. Ocena formalnej strony rozprawy

Strona formalna pod względem konstrukcji przypisów i bibliografii nie budzi większych zastrzeżeń. Praca opiera się na obszernym materiale źródłowym, który został przedstawiony na 39 stronach bibliografii. Przypisy zostały sporządzone prawidłowo.

Wiecej zastrzeżeń natomiast pojawia się do strony językowej pracy. Autor, szczególnie w rozdziale pierwszym rozprawy, popełnia bardzo częste błędy językowe (m.in.: s. 21, 26, 27, 29, 104) i stylistyczne (m.in.: s. 22, 29, 55, 62, 109).

6. Ocena merytoryczna rozprawy

W rozdziale I Autor dokonał ogólnej charakterystyki prawa Unii Europejskiej dotyczącego ubezpieczeń. Rozważania w tej części pracy rozpoczął od przedstawienia podstaw prawa Unii Europejskiej w odniesieniu do przepisów dotyczących ubezpieczeń. Doktorant przeanalizował również struktury i mechanizmy nadzorcze, które są kluczowe dla utrzymania stabilności finansowej oraz ochrony konsumentów w ramach jednolitego rynku europejskiego. W tym celu została poddana analizie dyrektywa w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (*Solvency II*), reformująca system wypłacalności instytucji ubezpieczeniowych w Unii Europejskiej.

Dokonaną przez Doktoranta analizę zagadnień przedstawionych w dwóch ostatnich podrozdziałach rozdziału I należy ocenić pozytywnie. Autor zaznaczył, że nadzór finansowy Unii Europejskiej jest realizowany przez Europejską Radę ds. Ryzyka Systemowego (ERRS), trzy Europejskie Organy Nadzoru (EUNB, ESMA i EIOPA) oraz organy nadzoru państw członkowskich. Biorąc pod uwagę cel pracy, Autor najbardziej szczegółowo omówił Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (EIOPA), który odpowiada za nadzór ubezpieczeniowy w UE.

W kontekście nadzoru, szczególną uwagę poświęcono także dyrektywie *Solvency II*, która, jak słusznie podkreślił Doktorant, zrewolucjonizowała podejście do zarządzania ryzykiem i wymogów kapitałowych dla ubezpieczycieli. Autor w sposób wyczerpujący przeanalizował genezę przyjęcia przedmiotowej dyrektywy, jej przepisy oraz konsekwencje zarówno dla ubezpieczycieli, jak i dla ubezpieczonych.

Najslabszą częścią, nie tylko tego rozdziału, ale i całej pracy, jest podrozdział pierwszy. Omawiając podstawy prawa Unii Europejskiej w odniesieniu do przepisów dotyczących ubezpieczeń, Autor robi to bardzo chaotycznie, co sprawia wrażenie braku pełnej wiedzy w omawianym obszarze. Na przykład, analizując prawo wtórne UE, Doktorant napisał, że „*Prawo wtórne UE znajduje swoje umocowanie w art. 288 Traktatu z Lizbony z dnia 13 grudnia 2007 roku. Jest ono tworzone przez instytucje Unii na podstawie prawa pierwotnego. Składa się ono z aktów prawnych o różnorodnej postaci. Stanowione jest przez instytucje unijne. Podstawą jego funkcjonowania jest art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*”

(s. 23). Nieodpowiednim jest również stwierdzenie, że „*Prawo pierwotne Unii Europejskiej jest nadrzędne w stosunku do praw wtórnych (...)*”, gdyż UE nie ma żadnych praw wtórnych, tylko prawo wtórne, ewentualnie akty prawa wtórnego (s. 24).

Część merytoryczna rozprawy zaczyna się od akapitu: „*Traktat o Unii Europejskiej został podpisany w Maastricht w dniu 7 lutego 1992 r. i zaczął obowiązywać z dniem 1 listopada 1993 r. W oparciu o przepisy tego traktatu została powołana Unia Europejska.*” W odczuciu recenzenta lepiej byłoby rozważania rozpocząć jednak od wzmianki o powołaniu na samym początku Wspólnot Europejskich. Tym bardziej wydaje się to być uzasadnionym w kontekście rozważań zawartych w tym i kolejnych rozdziałach rozprawy, gdzie Autor odnosi się do regulacji przyjętych w ramach poszczególnych Wspólnot (np., s. 27, 72).

Ponadto, Doktorant popełnia liczne błędy językowe i stylistyczne. Co prawda powtarzają się one także w następnych rozdziałach, ale nie z tak dużą częstotliwością jak w pierwszym podrozdziale rozdziału pierwszego.

W rozdziale II Autor skupił się na szczegółowym omówieniu Dyrektywy dotyczącej dystrybucji ubezpieczeń. W pierwszej kolejności przedstawił genezę przyjęcia przedmiotowej dyrektywy. Jak słusznie zauważył Autor, przyjęcie IDD było odpowiedzią na rosnącą potrzebę zapewnienia większej przejrzystości i uczciwości w sprzedaży ubezpieczeń na terenie Unii Europejskiej.

Następnie, biorąc pod uwagę przedmiot objęty ochroną, dokonał podziału ubezpieczeń na dwa podstawowe działy, a mianowicie ubezpieczenia na życie oraz ubezpieczenia majątkowe. Każdemu z wyżej wymienionych działów, Autor poświęcił osobny podrozdział.

Omawiając dystrybucję ubezpieczeń na życie, Autor podkreślił, że IDD wprowadza w tej materii znaczące uściślenia. Zalicza do nich m. in. obowiązek spełnienia przez pośredników ubezpieczeniowych, działających w ramach swobody świadczenia usług, rygorystycznych wymogów informacyjnych i doradczych, obowiązujących w państwie członkowskim, w którym świadczą usługi (s. 92).

Analizowana dyrektywa w opinii Autora ma kluczowe znaczenie w zakresie ubezpieczeń majątkowych, gdyż nakłada na ubezpieczycieli i pośredników obowiązek dostarczania jasnych i zrozumiałych informacji, które są dostosowane do potrzeb i poziomu zrozumienia klienta (s. 98).

Należy podkreślić, że rozważania przedstawione w tym rozdziale, zostały przedstawione w sposób przejrzysty i konsekwentny. Niezaprzeczalną wartością dodaną jest zastosowanie przez Autora komparatystycznej metody badawczej przy omówieniu przepisów przedmiotowej dyrektywy. W szczególności, chodzi o podkreślenie wprowadzenia pozytywnych zmian

w porównaniu do wcześniej istniejących w badanym zakresie regulacji. Świadczy to o wysokim poziomie wiedzy Doktoranta, w szczególności w zakresie ubezpieczeń.

Rozdział III został poświęcony analizie transpozycji dyrektywy dotyczącej dystrybucji ubezpieczeń do prawa polskiego. Proces ten przez Autora został oceniony jako złożony i wieloetapowy, wymagający koordynacji i współpracy na różnych szczeblach administracji publicznej. W ramach tego rozdziału Autor przeanalizował mechanizmy i wyzwania transpozycji przedmiotowej dyrektywy. W tym celu została omówiona rola dawnego Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej oraz wybranych ministerstw, które odgrywały kluczową rolę w koordynacji i wdrażaniu dyrektywy a także okoliczności przyjęcia ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń (Dz. U. poz. 2486 z późn. zm.). Ustawę tę Autor przedstawił jako główne narzędzie transpozycji, będącej wynikiem złożonych analiz i konsultacji.

Ponadto, Autor zwrócił uwagę na zmiany w ustawodawstwie polskim spowodowane implementacją dyrektywy, oceniając je bardzo pozytywnie. Uznał, że *„Ustawa o dystrybucji ubezpieczeń stanowi kompleksowe podejście do regulacji rynku ubezpieczeń, łącząc zarówno standardy międzynarodowe z Dyrektywy o Dystrybucji Ubezpieczeń (IDD), jak i uwzględniając specyfikę krajowego rynku”* (s. 145).

Z kolei, porównując zasady dyrektywy IDD z wcześniejszym stanem prawnym w Polsce, Autor poddał analizie ustawę z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U. Nr 124, poz. 1154 z późn. zm.), która została zastąpiona ustawą o dystrybucji ubezpieczeń. Konsekwencją przeprowadzonych w tym zakresie badań, było przedstawienie nowych kompetencji Komisji Nadzoru Finansowego w kontekście sankcji i narzędzi nadzorczych, podniesienia standardów w zakresie ochrony konsumenta oraz rozszerzenia zakresu nowych regulacji na większą liczbę uczestników rynku.

W rozdziale IV Autor omówił realizację unijnych zasad dystrybucji ubezpieczeń w praktyce podmiotów ubezpieczeniowych w Polsce i organów nadzoru ubezpieczeniowego w świetle przeprowadzonych badań. W tym celu Autor przygotował – zawierającą 21 pytań – ankietę dla pracowników sektora ubezpieczeń. Odpowiedzi na pytania zostały bardzo szczegółowo przeanalizowane z uwzględnieniem ich podziału na trzy bloki tematyczne: (1) adaptacja podmiotów ubezpieczeniowych do nowego otoczenia regulacyjnego; (2) kontrola i nadzór organów państwowych nad stosowaniem się do zasad IDD w praktyce oraz (3) reakcja rynku i konsumentów na zmiany w systemie dystrybucji ubezpieczeń.

Wyniki analizy wyników przeprowadzonej ankiety zostały przedstawione w sposób klarowny i wyczerpujący, co pozwoliło w pełni skonfrontować teorię z praktyką.

Całość rozważań została umiejętnie i obszernie podsumowana we wnioskach końcowych. Autor przede wszystkim stwierdził, że wszystkie sześć hipotez przedstawionych na wstępie rozprawy zostało zweryfikowanych pozytywnie. Stwierdzenie tego zostało poparte indywidualną argumentacją każdej z tych hipotez.

Po zapoznaniu się z treścią całej rozprawy doktorskiej, należy stwierdzić, że Autor posiada odpowiednią wiedzę, aby w sposób wyczerpujący zgłębić wybrany problem badawczy. Negatywne uwagi przedstawione na początku oceny merytorycznej pracy nie należy traktować jako dyskwalifikujące.

7. Ocena znajomości, doboru i wykorzystywania źródeł

Rozprawa została opracowana w oparciu o znaczną liczbę źródeł. Jak wspomniano, bibliografia obejmuje 39 stron maszynopisu. Wśród tak obszernej bibliografii Doktorant wyodrębnił akty prawne (prawa polskiego oraz prawa Unii Europejskiej), pozycje zwarte, artykuły naukowe, dokumenty oraz orzecznictwo unijne. Pozytywnie należy ocenić wykorzystanie dużej ilości literatury zagranicznej.

W znacznej części bibliografii dominują pozycje naukowe opublikowane w ciągu ostatnich pięciu lat, co świadczy o wykorzystaniu – w trakcie przygotowania recenzowanej rozprawy – najbardziej aktualnej literatury. Pozycje uwzględnione w bibliografii znajdują swoje właściwe odzwierciedlenie w treści rozprawy, w tym w przypisach. Przypisy zostały sporządzone prawidłowo.

Warto zaznaczyć, że Doktorant odpowiednio wykorzystał poprawnie dobrane źródła oraz wykazał się nie tylko znajomością prawniczej literatury przedmiotu, ale także publikacji naukowych z zakresu dyscyplin naukowych: ekonomia i finanse oraz nauki o zarządzaniu i jakości.

8. Konkluzja

Reasumując, stwierdzam, że przedłożona praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim, w szczególności te, o których mowa w art. 187 Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce. Doktorant zaprezentował ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki prawne oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a także rozwiązał w niej oryginalny problem naukowy.

Pan mgr Paweł Łyczak prawidłowo zdefiniował założenia swego projektu badawczego oraz obrał odpowiednie metody badawcze. Wykazał kompetencje naukowe pod względem krytycznej analizy dzieł i poglądów formułowanych w literaturze przedmiotu oraz prowadzenia samodzielnych, rzetelnych badań naukowych.

W związku z tym, wnoszę o przeprowadzenie dalszych czynności w postępowaniu zmierzającym do nadania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, w tym dopuszczenie Pana mgr. Pawła Łyczaka do obrony recenzowanej rozprawy.

K. Karpiński